

Izhaja vsako drugo soboto.
Naročnina: 5 Din četrtletno, 10 Din
polletno.

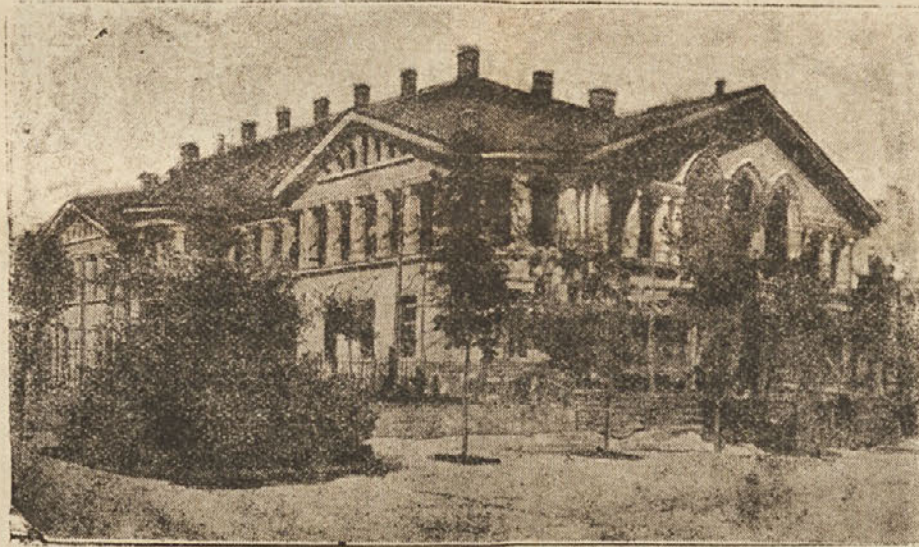
DELO

Uredništvo: Ljubljana, Šelenburgova
ulica 7/II. — Upravništvo: Ljubljana,
Prešernova ulica 54.

Pozdravljeni, bratje in sestre!

Narodno delavstvo praznuje 20letnico svojega organiziranega udejstvovanja. Pričetek organizacije je bil v Trstu, v narodno mešanem mestu ob našem Jadranskem morju. Ni slučaj, da je naše slovensko delavstvo ravno v tem mestu začutilo potrebo in življenjsko utemeljenost, da svoje raztresene moči zbere in združi v organizirano enoto, katera naj brani koristi slovenskega delavca in delavca drugih slovanskih narodnosti (ne samo pred izkoriščanjem od strani kapitalizma, ampak tudi pred izkoriščanjem, zapostavljanjem in omalovaževanjem od strani takratnih državnih, deželnih in občinskih oblasti. Upravne oblasti v Trstu so bile v rokah Italijanov, kapital v rokah Nemcev in Italijanov. Slovanski človek, ki je iz raznih slovanskih pokrajin prihajal v Trst in sploh v Primorje za delom in kruhom, je bil proletarec v najizrazitejšem pomenu besede. Za nadvlado v Trstu so se borili Nemci s pomočjo kapitala in avstrijskih državnih oblasti, saj je bil Trst cilj pangermanskega stremeljenja na morje in v svet, za nadvlado so se borili Italijani s pomočjo krajevnih oblasti, s pomočjo iz kraljevine Italije, s pomočjo močnega domačega kapitala. Reven in ubog slovenski delavec je bil stisnjen med dva močna valjarja, da je dajal delo in kri za nadmoč in oblast tretjega. Zaničevan je bil družabno, veljal je za človeka nižje vrste, socialno in gospodarsko je bil izkoriščan, ker ni imel drugega kakor zdrave roke, v narodnostnem ali recimo v kulturnem pogledu pa so se mu odrekale najnaravnejše pravice: skoro bi moral ostati analfabet, umstveno zaostal element, ki naj bi za večne čase bil le suženj tovarn in pristanišča, aki bi si iz lastnih sil in iz skromnih lastnih sredstev ne postavil svojih narodnih šol, v katerih se je oboroževal za težko življenjsko borbo. V takem težkem ozračju si je služil slovenski človek svoj grenki kruh. Izgledov za izboljšanje svojega položaja ni videl. Nasprotno: spoznavati je moral iz dneva v dan, da niti javne oblasti niti tamošnje politične in strokovne delavske organizacije, ki so se imenovalle sicer internacionalne, bile pa so v rokah Italijanov in je bilo vse njihovo delovanje prožeto izrazite italijanske miselnosti, nimajo in nočejo kazati razumevanja za socialne in kulturne potrebe slovenskega in slovanskega človeka v Trstu. Vse je igralo roko v roki, da drži slovenskega človeka v ozadju in mu ne pusti, da bi prišel socialno in kulturno naprej. V takem položaju je slovenski življenjski sredi velikega pomorskega mesta segel k samopomoči: ustvaril si je lastno delavsko organizacijo in jo postavil na temelj borbe za pravice naroda v socialnem in kulturnem pogledu. Razočaran nad »zaščito«, katero bi slovenski delavec in delavka morala že samo iz dejstva kot delovni človek uživati pri italijanski internacionali in pri centralni bivši avstrijski internacionali, je moral kot delavske spoznati, da internacionalne delavske socialistične organizacije političnega ali strokovnega značaja njegovih teženj in potreb nočejo videti, še manj jih uveljavljati in braniti. Tako je trdo življenje preko vseh lepih besed o internacionalni slovenskega delavca prepričalo, da more zaostano pomoč v obrambo svojih socialnih in kulturnih potreb in pravic kot slovenski človek iskati le v samem

sebi in v svojem lastnem narodu. Bridko spoznanje, da mora biti slovenski delavec na svoji lastni zemlji suženj kapitalističnih in nacionalističnih stremeljenj Italijanov in Nemcev, je slovenskemu človeku narekovalo novo spoznanje, da je napram brezobzirnemu in izkoriščajočemu tujerodnemu uveljavljanju, katero se je odkrito izraževalo v nacionalističnih nemških in italijanskih prizadevanjih, manj odkrito, toda tem bolj nevarno pa v raznih internacionalnih dejanjih in nehanjih delavskih internacionalnih organizacij pod (italijansko ali nemško) upravo, da je torej napram vsem tem pojavom treba povdariti in uveljavljati novo načelo: predpravice naroda na svoji lastni zemlji. Z drugimi besedami: socialno in kulturno ob stran političnega slovenski človek je pod težo življenjskih prilik in neodvratnih razmer spoznal, da je predpogoj vsakemu socialnemu in kulturnemu napredku posameznika kakor celote uveljavljanje načela samoodločbe naroda in to ne samo v kulturnem, ampak tudi v političnem oziru.

Sokolski Tabor v Ljubljani

S tem dejstvom je slovenski delavec, kot samostojno organizirana celota stopil v areno velikih socialnih in političnih bojov, ki so se bili med narodi in državami za in proti samoodločbi narodov. Zmagalo je načelo samoodločbe narodov in to kljub prizadevanju marksističnega pokreta, da utrdi nauk, da narodnostnih vprašanj in samolastnih potreb ni. Danes mora tudi »internationalni« marksistični pokret priznati, da je samoodločba narodov osnovni predpogoj za svetovni mir, s tem predpogoj za socialni in kulturni razvoj in napredek narodov in posameznika. V kolikor to načelo še ni do skrajnosti izvedeno in mora jo deli narodnih enot trpeti pod tujerodnim socialnim in kulturnim pritiskom, v toliko tli med narodi žerjavica, iz katere mora vzplamteti nov požar. Kdor je za mir, mora biti za najskrajnejšo izvedbo načela samoodločbe narodov ali v najskrajnejšem primeru vsaj za najpopolnejšo zaščito pravic manjšin v večinskih državah. Narod je socialno-gospodarska enota, naravna združitev ljudi, katerim je po naravi veleevano, da v istem kraju žive svoje lastno življenje po svojih lastnih močeh in spoznanjih. Kdor to skupnost, to naravno socialno-gospodarsko združevanje krši, oni ovira, pripravlja nove vojne. Moral je priti

den je človeški rod prišel do prepričanja, da je borba proti naravi nemogoča. Borba proti naravi je bila, ko se je slovenskemu življu odrekalo narodnostne, socialne in kulturne pravice, zato je država, ki je to borbo vodila propadla; propadla bo vsaka država, ki hoče svojo moč graditi na krivicah napram narodnim manjšinam ali napram drugim narodnostnim državam.

Narodno delavstvo se zaveda, da mora biti narodno zavedno in miselno napredno zato, ker v teh elementih vidi najboljše jamstvo, da bo moglo primerno sodelovati v socialni, kulturni in gospodarski borbi naroda za popolno uveljavljanje načela samoodločbe narodove celote in enote. S tem predstavlja narodno delavstvo najzanesljivejšo etično moč v elementih, ki po svetu streme za ustvaritev in ohranitev miru. V tem dejstvu je velik mednarodni pomen naše narodne delavske organizacije. Vsakemu svoje. Ko bo vsak narod sam svoj in v svoji organizirani državni celoti zaokrožen in za svojo usodo sam odgovoren, bo

in zahteve. Zato je izločitev delavstva iz narodne celote in njegovo internacionaliziranje zelo nevarno ravno za delavstvo. V tem primeru bi živeli od dobre ali slabe volje narodove večine, od internacionalne organizacije delavstva pa pomoči pričakovati ne moremo. To vidimo in tako je. Delavstvo mora iskati zaščito predvsem v samem sebi, v isti meri pa v celoti naroda. Delavstvo mora svojo organizacijo nasloniti na skupno bazo skupnih socialnih in gospodarskih teženj naroda. Zato mora biti naša organizacija narodna, z dušo in z vso krvjo, miselnostjo tesno strnjena z vsenarodnim političnim, socialnim in kulturnim stremeljenjem. V tem dejstvu hočemo podčrtati svojo enakovrednost v velikem gospodarskem, političnem ter socialnem življenju naroda in države.

Tesno nam je pri srcu, ko gledamo, kako država hira na težki bolezni notranjega nemira in neurejenosti. Delavstvo je dalo za to državo največ. Bridko je spoznanje, da desetletnico obstoja lastne narodne države »praznujemo« z brezobzirnimi bratomornimi in političnimi boji. Povoda imamo dovolj, da kličemo vsem, ki so dobre volje in ki hočejo v našem kongresu videti podčrtavanje obupnih socialnih razmer delavstva in celega naroda: iztrezite se, odložite srd in mržnjo, pristopite k delu izreznjenja in pomirjenja notranjih državnih političnih bojov in strasti. Te razmere upropaščajo narod in državo.

Preko vsega in vsem pravimo svojo odločno zahtevo: delu pravice in zaščite. Državi in družbi izpodkopava temelje, kdor delu ne priznava enakovrednosti z drugimi dobrinami. Prokletstvo prinaša narodu in državi oni, ki ne more ali noče priti do spoznanja, da je le delo vse oživljajoča in vse ohranjujoča sila, katera zato ne sme biti plen nikogar in nobenega.

Srečni smo, da v svoji sredi v kongresnih dneh pozdravljamo zastopnike bratskega češkega delavstva, odposlanca češke delavske narodne organizacije. Znamo ceniti veliki politični in socialni pomen organiziranega češkega narodnega delavstva ne samo za lastno češko državo, ampak tudi za socialni napredek v drugih slovanskih državah. V tem delavstvu hočemo za svojo borbo imeti potrebno moralno oporo. Da, še več: hočemo, da smo s tem delavstvom tesno združeni v organizacijski obliki, ki bo predstavljala organizacijsko in bojno skupnost jugoslovanskega in češkega delavstva ter pozneje vsega slovanskega delavstva. Naš kongres nam daje vero v skorajšnjo ustanovitev slovanske delavske internacionalne, ki naj bo boriteljica za skupno našo slovansko socialno kulturo, za gospodarsko in kulturno veličino do sedaj zatiranih slovanskih narodov.

Na kongres hite bratje iz južnih pokrajin države. S tem dobiva kongres obeležje kongresa jugoslovanskega narodnega delavstva, katero naj z ljubljanskim kongresom postavi temeljni kamen svoji bodoči močni narodni delavski organizaciji, katera bo znala in mogla braniti težnje narodnih in socialnih potreb delavstva, in to v notranje in zunanje političnem udejstvovanju države. Naša socialno-politična zakonodaja in praktično socialno udejstvovanje države, oblasti in občin moramo in hočemo dvigniti iz mrtvila k poletu, ki naj bo sijaj kulture naše

krvavi neč, ki je divjal štiri leta, priglavljeni povod krvavim razračunavanjem med narodi odpadel in prišel bo res čas večnega miru, ki je baš delavstvu najbolj potreben.

Ob priliki pomembnega praznika narodnega delavstva je treba podčrtati še eno dejstvo, katero etično in socialno utemeljeno nujno potrebo po narodni delavski organizaciji. Socialno-politična zakonodaja v naši državi je do skrajnosti reakcionarna. Delavstvo je brez pravne in socialne zaščite; naša zakonodaja noče razumeti, da je delo dobrina, katera mora biti bolj zaščitena kakor druge materialne dobrine tega sveta, ako hoče država gospodarsko in s tem kulturno ter politično napredovati. Ta pojav razumemo: deloma leži vzrok temu v splošni nesocialni miselnosti, ki diči naše zakonodavce, deloma pa v znatni številčni manjšini delavstva, katero zato po trdi logiki volilne matematike ne more dobiti odločilnega političnega vpliva na državno zakonodajo in upravo. Preko tega dejstva pri uravnavanju svojega udejstvovanja ne smemo. Naša organizacijska in politična taktika mora biti taka, da nas od tega prepotrebnega političnega vpliva ne oddaljuje, pač pa nas približuje in da nam kljub manjšini v narodu in v državi omogoča primerno uveljavljati svoje težnje

V nedeljo vsi na Tabor v Ljubljani!

ter našega političnega državnega ugleda. Kongresni dnevi nam dajejo vero, da bo organizirano narodno delavstvo to doseči moglo. Naša vera v življenjsko zmožnost države je velika. Tej veri bomo dali krepko oporo v vsestranskem in intenzivnem našem delovanju na vseh poljih državnega udejstvovanja, v blagor in procvit delavstva, naroda in države.

Pozdravljeni v beli Ljubljani bratje in sestre iz vseh krajev države! Skromna je Slovenija, toda v njej bije tisoče in tisoče src, katera vas z ljubeznijo objemajo in se z vami združujejo v močno vrsto v boj za dosego naših in vaših pravic. Sveže so te pravice in gorje mu, kdor nanje pljuje.

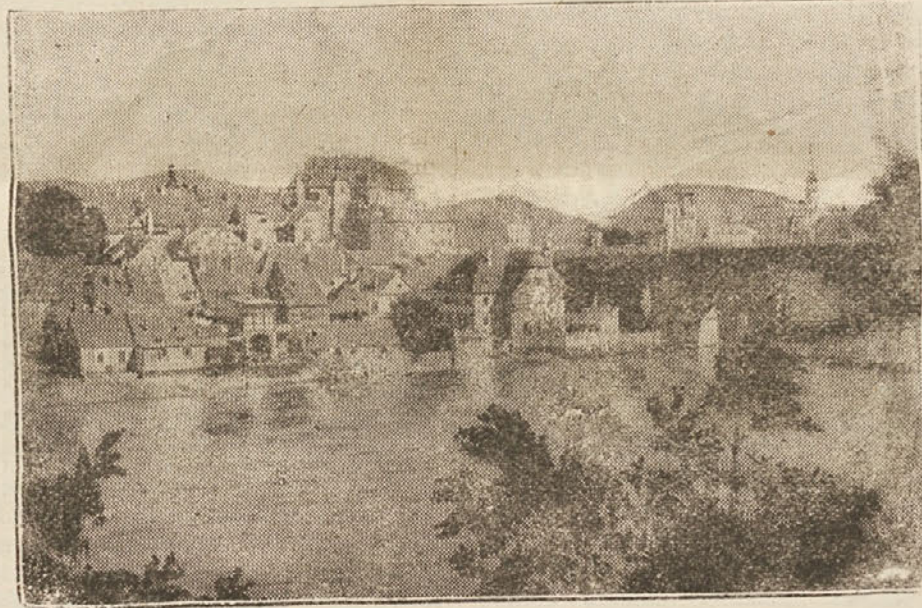
Spomini

Kaj nam pripoveduje prvi predsednik in soustanovitelj NDO. Politični in socijalni položaj našega delavstva v Primorju. Razredni boj in nacijsko vprašanje. — Slovenski delavci so bili gospodarji tržaških ulic.

Bilo je po državnozbornskih volitvah leta 1907. Okrog pisarniške mize nepozabnega dr. Otokarja Rybača, prvoboritelja tržaških Slovencev, sedeli smo; nestor tržaških politikov in neustrahovani dr. Gustav Gregorin, Ivan Jaklič, poznejši agilni I. podpredsednik N. D. O. Ivan Bučon, poznejši odbornik N. D. O. in moja malenkost. Pod močnim vtisom izida državnozbornskih volitev ukrepali smo o daljnih korakih. Državnozbornske volitve 1. maja 1907., prve izvršene na podlagi splošne in enake volilne pravice, pokazale so presenečenemu svetu na neopovrgljiv način silo in pomen delavstva za politično pozicijo Slovenstva in s tem celega Slovanstva v Trstu. To delavstvo, do takrat teptano in zaničevano (od italijanske javnosti), prezirano in neupoštevano (od socijalno - demokratičnih in strokovnih organizacij, nahajajočih se v italijanskih rokah), in prepuščeno samo sebi (od slovenske strani), hrepelo je po uveljavljanju svoje politične moči, po izboljšanju svojega materialnega in socijalnega položaja, z eno besedo, po pridobitvi one veljave, ki mu je pripadala po njegovem številu in po njegovem pomenu za razvoj političnega življenja na Primorskem, pomenu, ki je dobil svoj najeklatantnejši izraz ravno pri izvršenih volitvah. Državnozbornske volitve 1. maja 1907 so prinesle zmago slovenskemu delavstvu, ali je to pravi triumf mladega človeka. Izvajati iz tega pozitivne posledice bila je neizogibna zahteva slovenske dnevne politike. Ni bilo namreč dvoma: slovensko delavstvo ni smelo biti več prepuščeno samo sebi. Ogromni moralni kapital, ki je tičal v slovenskem delavstvu, ni smel biti več naložen plodonosno le od slučaja do slučaja, temveč dalekovidni slovenski politiki je bilo v dolžnost organizovati take kapital po načelih zdravega gospodarstva na način, da bodo od tega imeli največjo korist posamezniki in narodna celokupnost. Bilo nam je vsem jasno, da stojimo pred važno alternativo: ali postavimo trde temelje organizaciji, ki bo v svoje vrste sprejemala slovenske delavce in ki bo ob naglašanju narodne pripadnosti in brez ogroževanja splošnih linij slovenske politike v Trstu neustrašeno branila gospodarske interese delavstva — in v tem slučaju zagotovimo slovenskemu življenju na Primorskem trajne uspehe in nepretržljivi razvoj — ali pa odživimo, da se te krasne delavske množice sčasoma potopijo v morju italijanstva in s tem izgube za narodno posest. V tem smislu smo razmišljevali. Iz tega razmišljanja je dozorelo spoznanje, da moramo stopiti k ustanovitvi narodne delavske organizacije. Iz te ideologije je nastala N. D. O.

Vest o nameravani ustanovitvi, ki jo je nato naznanila tržaška »Edinost«, izzvala je v naših delavskih krogih splošno navdušenje. V prihodnjih dneh bila so že pravila organizacije, ki smo ji nadeli ponosno ime: »Narodna delavska organizacija«, sestavljena in odobrena od pripravljalnega odbora zapornikov. Trebalo je le rešiti še dve vprašanji: vprašanje stališča, na katero naj se nova organizacija postavi z ozirom na »razredni boj«, ki ga je ravno v onem času jugoslovenska socijalna demokracija z veliko vnemo in odločnostjo naglašala in vprašanje vodstva te organizacije. N. D. O. bila je poklicana v življenje v svrhu, da spo-

polni obstoječo vsenarodno organizacijo v Trstu. Iz posebne mere ogroženosti, v kateri se je nahajalo Jugoslovanstvo v Trstu in na Primorskem, je izvirala potreba, da se s povdaranjem razrednega boja ne zanese seme preprirov in bojev v narodne vrste. S tem bi se bilo oslabilo položaj Slovenstva v tej za celo Slovanstvo tako važni postojanki in doseglo ravno nasprotno od tega, kar se je nameravalo doseči z ustanovitvijo N. D. O. Zato je bilo sklenjeno opustiti stališče razrednega boja in po vzoru češke »Obec dělnické« sledovati obrambo strokovnih in socijalno - političnih interesov delavstva v okviru obstoječe narodne organizacije in politične stranke »Edinost«. Ko je bilo rešeno i to vprašanje, prešlo se je na rešitev vprašanja predsedništva. Na splošno zahtevo bil je določen za I. podpredsednika tov. Ivan Jaklič, uslužbenec pri južni železnici. Kako naj bi ne? Saj je ravno Jaklič v družbi s tov.

Maribor

Grudnom bil od prvega začetka eden izmed najdelavnejših tovarišev, saj je ravno on bil eden od tistih, ki je ne oziraje se na svojo mnogoštevilno družino posvečal novemu gibanju ves svoj čas in vse svoje sile. Bolj kočljivo je bilo rešiti vprašanje predsednika. Pripravljalni odbor je bil mnenja, da predsednik mora biti »pravnik«. Tukaj je nastopil dr. Gustav Gregorin ter priporočal mojo kandidaturo. Predlog je bil sprejet in tako sem postal kar čez noč prvim predsednikom N. D. O. Bil sem takrat star nekaj čez 23 let. Bil sem neizkušen in moj arsenal ni razpolagal z drugim orožjem kot z dobro voljo in vnemo za dobro stvar. V koliko sem opravičil zaupanje, ki mi ga je delavstvo takrat izkazalo, ni moja naloga preiskovati. Enega vtisa se pa ne morem in ne bom nikdar iznebiti: bili so to časi intenzivnega dela, velikih bojev, uspehov in neuspehov, zaslužili smo si pohvalo in grajo, ampak naš ponosni Trst bil je v naših rokah, slovenski delavci bili smo gospodarji tržaških ulic! Bili so to časi našega političnega romantizma, upanj, ki so zadobivala vedno bolj realnih oblik. Da ni usoda posegla v ta razvoj, naši bratje v Trstu ne bi bili danes potisnjeni pod jarem najokrutnejšega srednjeveškega mračnjastva... Srce prekipeva in na obraz se vsiljujejo solze, izraz one močne nostalgije za prošlost-

jo, za onimi časi, ki ne predstavljajo le našo mladost, ampak obenem mladost našega naroda. Zato so nam ti spomini tako dragi, zato nam je tako draga nekdanja N. D. O. in zato praznujemo v tako slovesnem razpoloženju 20-letnico ustanovitve N. D. O. v Ljubljani. Narodno strokovna zveza, naslednica N. D. O. bode v dneh 8. in 9. septembra t. l. predmetom naših najiskrenejših voščil. Naj živi v njej i naprej oni duh najčistejšega rodoljublja, ki je takrat

navdajal vrste nas bojevnikov nekdanje N. D. O.! Pod vodstvom spretnejših in izkušenejših voditeljev kot smo bili mi nekdanj, naj nadaljuje uspešno sveto delo za povzdigo gospodarskih interesov jugoslovenskega delavstva v resnično svobodni in vsem pravični Jugoslaviji! S temile občutki pozdravljam 20-letnico ustanovitve N. D. O. v Ljubljani!

JUDr Jos. Mandić (Praga).

Iz dobe preganjanj

Prvi avstrijski ukor z grožnjo, da bo NSZ razpuščena. — »Gremo tudi preko orožja.« — Simpatije za brate na jugu.

Avstrijskim oblastem ni bilo dovolj, da so naprednemu delavstvu razpustili prvo strokovno organizacijo, iskale so in brskale tudi v poznejšem delovanju naslednice NDO Narodno-socijalne zveze, da bi našle kje kamen spodtike in »stavile tudi delovanje nove organizacije. Avstrija je prav dobro vedela, kaj znači veliki nacijski in socijalni pokret med našim delavstvom in zato bila nje glavna skrb, preganjati delavstvo, ovirati poslovanje NSZ in če le možno najti vzrok za razpust organizacije.

Takratni naši organizaciji se je godilo tako kot se godi sedaj našemu življenju v Primorju. Prvi in drugi ukor in nato zapor in razpust ter izgon. S takimi metodami si je Avstrija izkopavala grob, v katerega je legla, medtem ko je naša organizacija po njenem razpadu najlepše razcvetela.

Leta 1913. se je vršil v areni Narodnega doma družinski večer, katerega se

Organizacija slovenskih delavcev je potrebna, da ne bi slednji bili zapostavljeni od Italijanov.

Slovensko delavstvo da ima dva sovražnika, namreč narodnega in gospodarskega in proti takšnim sovražnikom se mora v bodočnosti v interesu delavstva voditi boj.

Da se ustvari močna falanga, je potrebno, da se slovenska mladina vzgaja, to da je smoter mladinske organizacije.

Slovenski delavec, da je italijanskemu in nemškemu delavcu nasproti kot manj vreden zapostavljen, in sicer s trditvijo, da ni primerno naobražen, da je potemtakem samo za manj vredna dela, medtem ko zavzemajo Italijani in Nemci povsod vodilna mesta.

Krivi da so tega šolske kalamitete v Trstu. Krivdo na teh razmerah da nosi avstrijska vlada, ki premalo skrbi za slovensko šolstvo.

Potem je nadaljeval Brandner: »Mi si bomo znali pomagati; začetek se je delal pred leti z ustanovitvijo »Narodne delavske organizacije«, ki se jo mora podpirati. Mi moramo v naši domovini priti do veljave; Trst mora spet slovenski postati: »Da bomo mi tukaj stvar tako spremenili, kakor so to spremenili naši bratje na jugu« (podčrtano v ukoru. Op. ur.) Tu bomo šli naprej, slovenski delavec mora priti v svojih gospodarskih razmerah na tisto stališče, ki mu pripada, za to: »Gremo tudi preko orožja.«

Ker se je govornik s temi izvajanjem podal na društvo »Narodna socijalna zveza« statutarno tuje politično polje, in se mora omenjeno društvo, katero je družinski večer priredilo in Brandnerja kot vabljene gosta k besedi pripustilo, za to delati odgovorno, izreka c. kr. deželno predsedništvo v Ljubljani odboru društva »Narodna socijalna zveza v Ljubljani« ukor z izrečnim pristavkom, da se bo društvo razpustilo za slučaj, da bi se prekoračenje statutarnega društvenega delokroga še enkrat ponovilo.

O tem se Vas vsled odloka c. kr. deželnega predsedništva v Ljubljani od 11. junija 1913, št. 1471/Pol obvešča s pripombo, da je proti tej odredbi prost priziv na c. kr. ministrstvo notranjih zadev, ki bi se moral vložiti pri c. kr. deželnem predsedništvu v Ljubljani tekom 4 tednov od dneva po vročitvi tega odloka.

C. kr. vladni svetnik in policijski ravnatelj: Dr. Künipl l. r.»

Ta dokument iz dobe preganjanja nam jasno dokazuje, kako je avstrijska oblast skrbno pazila na vsak naš korak in na vsako našo izgovorjeno besedo. V svojih besedah pa niso takratni naši govorniki povedali ničesar, kar ni bilo utemeljeno. Značilno za takratne čase je, da je podčrtan pasus, ki govori o bratih na jugu in orožju.

Če ne bi vojna bila ustavila naše delovanje, bi ga bila ponovno ustavila mačeha Avstrija, ki se ni mogla sprijazniti z mislijo, da sme slovenski delavec imeti svojo strokovno organizacijo, v kateri bo skušal uveljaviti svoje pravice.

Ta dokument objavljamo ob naši 20-letnici, da vidijo naši mlajši tovariši, kako smo se morali pred leti boriti za svoj obstanek in s kakšnimi težavami je bilo združeno naše delo.

Ne misli, da se močatost izraža le v hrabrosti in sili. Če zmoreš pomagati gnjev in odpuščati, si neprecenljiv.

L. N. Tolstoj.

nudili ves potreben material za ustanovitev organizacije v Ljubljani. Bili smo tudi v stalnem medsebojnem dopisovanju. Meseca aprila 1908 sem sklical prvi sestanek zaupnikov v znano ljubljansko gostilno pri Figovcu. Tega sestanka se je poleg mene udeležilo še sledečih pet tovarišev: Tomazin Josip, Peharič Peter, Križaj Miroslav, Rihtar Ivan in Porenta Peter. Izmed teh petih mojih takratnih soustanoviteljev krije poslednje štiri žalibog že zemlja. Na tem sestanku smo ugotovili, da je priglášeno za organizacijo 38 članov in sklenili smo, da se skliče prvi širši zaupni sestanek. Teden dni kasneje se je vršil v salonu gostilne pri Levu sestanek, katerega se je udeležilo 41 članov. Izvolili smo pripravljalni odbor sedmih članov, ki je imel nalogo izvesti organizacijo po okrajih, tovarnah in delavnicah. Nato so se vršili redni sestanki, na katerih smo mogli ugotoviti lep napredek in prirastek članstva. Pripravili smo pravila, katere pa nam je policija dvakrat vrnila brez vsakega tehtnega razloga, temveč iz same nagajivosti. Vsled postopanja policije se je tudi ustanovitev nekoliko zavlekla.

Najbolj mi je ostal v spominu sestanek, ki se je vršil 19. septembra 1908, to je v dobi znanih septemskih dogodkov in na predvečer zahrbitnega umora narodnih mučnikov Adamiča in Lundra. Na podlagi prezenčne liste nas je bilo takrat navzočih 86 članov. Razpoloženje je bilo na tem sestanku izredno bojevito, kako tudi ne, saj smo že prejšnji dan dali glasno duška na ljubljanskih ulicah. Poročal sem sestanku o pripravljalnih delih in omenjal sekakuro policije, ko se pojavi v salonu osem dragoncev z golimi sabljami in v pijanem stanju. Nastala je grozna panika. Vojaki so udrihali s sabljami kamor so dosegli. Nastal je pretep ter je bilo več tovarišev precej težko ranjenih. Pred vojaško silo smo se morali umakniti. To je bil prvi krvav krst — naslednji dan pa so padle septemberske žrtve.

Dne 8. oktobra 1908 se je vršil v dvorani Mestnega doma ustanovni občni zbor NDO ob udeležbi 300 članov. Zborovanje je poteklo v najlepši harmoniji in navdušenju. V odbor smo izvolili zastopnike raznih panog delavstva in nameščenstva ter zastopnike iz okrajev in tovarn. Novoizvoljeni odbor je takoj pričel s podrobnim delom. Ker ni bilo stanovanjske krize, kakor je danes, smo prav lahko dobili prostore za tajništvo. Prvo naše tajništvo se je nahajalo v Šelenburgovi ulici št. 6, poleg pošte v I. nadstropju. Toda že po nekaj mesecih so bili prostori pretesni in smo se preselili na Dunajsko cesto št. 6, v prostore, kjer je danes pisarna dr. Krivica. Prostori so bili prav pripravi. Dobili smo stalnega tajnika v osebi Antona Ekarja. Že takoj prvo leto smo priredili prvi veliki ples narodnega delavstva v prostorih Narodnega

doma, ki je izborno uspel. Pričeli smo razna gibanja, med prvimi je bilo mezdno gibanje užitinskih uslužbencev v Ljubljani in kmalu nato večji štrajk pri ljubljanski cestni železnici. Štrajk je uspel na celi črti. Funkcionarji in tajništvo so izvedli nešteto intervencij, ki so bile po večini uspešne, zato je organizacija pridobivala na ugledu in moči. Število članstva je naraslo na tisoč.

Kmalu na to se nam je posrečilo dobiti nove boljše prostore v bivšem vojaškem oskrbovališču, na prostoru, kjer je sedaj Ljubljanska kreditna banka. Imeli smo na razpolago štiri velike sobe, obširno dvorišče in vrt tja gori do Narodnega doma. Strokovno tajništvo je prevzel tovariš Slavoj Škerlj iz Trsta, katerega nam je smrt ugrabila med vojno. Ustanovili smo mladinski odsek in ženski odsek NDO. Število članstva se je dvignilo na 1600. Mladinska organizacija sama je štela nad 300 članov. Življenje v organizaciji je postajalo vedno živahnije. V eni sobi sedijo voditelji in se posvetujejo o važnih delavskih problemih ter rešujejo pereča dnevna strokovna vprašanja. V drugi sobi ima mladina sejo, v tretji je čitalnica polna delavcev vseh strok in tam v zadnji sobi pa tamburanje in prepevanje naših mladih fantov. Naslednji večer je sledila diskusija ali predavanje in tako je šlo dan za dnem.

Na Češkem se pojavljajo znani češki antimilitaristi, katere avstrijske oblasti preganjajo in so bili končno obsojeni na večletno ječo znani voditelji Spatny, Pulpan, Trnobrnsky in drugi. Ker smo imeli že takrat prav ozke stike s Čehi, je sklicala mladinska skupina izreden občni zbor, na katerem je soglasno izrekla svoje simpatije češkemu antimilitaristom. Vsled tega sklepa je bila celotna organizacija NDO razpuščena, njeno imetje pa je bilo zaplenjeno.

Razgnali so nas, razpršili na vse vetrove, toda umičiti nas niso mogli. Tako smo ustanovili mladinsko društvo »Brafstvo«, ki je idejno nadaljevalo započeto delo NDO. Žalibog da delo ni bilo več tako enotno kakor preje in so posamezniki šli preko okvirja ustanovljene organizacije. V tem času so me pozvali v Volško-Opatijo, da jim ustanovim NDO, kar se mi je kmalu posrečilo in je nastala tako tudi v tem najlepšem delu našega Primorja močna delavska organizacija, ki je štela nad 500 članov. Po enem letu sem prišel zopet v Ljubljano, na kar smo ustanovili NSZ. Dne 16. septembra 1922 se je vršilo ustanovno zborovanje v Narodnem domu in NSZ je delo nadaljevala v duhu NDO.

Prvo večjo akcijo je izvedla NSZ s sklicanjem velikega strokovnega kongresa vseh narodno strokovnih organizacij, ki se je vršil dne 15., 16. in 17. avgusta 1913 v Ljubljani. Ta kongres je v vsakem oziru sijajno uspel in je

pomenil važen mejnik v našem strokovnem gibanju.

Bili smo ravno v največjem razmahu, ko je izbruhnila svetovna vojna. Naše delovanje je bilo ustavljeno in me je ljubljanska policija o tej ustavitvi obvestila, ko sem služil kot vojak, ki sem tudi moral »branjiti domovino« na ljubljanskem gradu. Poskrbel sem še pravočasno, da nista prišla arhiv in inventar organizacije v nepravne roke.

Ker nisem bil ravno ustvarjen za bojevitega avstrijskega soldata, sem skupno s tov. Tavčarjem in Zupanom dosegel, da nam je policija v letu 1917 dovolila obnoviti delovanje NSZ. Po odhodu Boročičeve komande iz Narodnega doma se nam je kmalu posrečilo dobiti spodnje prostore v Narodnem domu in smo z delom takoj pričeli. V naših prostorih je bila tudi ZJŽ, s katero smo roko v roki izvedli vse strokovne akcije.

Povojne razmere in politični boji pa so onemogočili ono idealno strokovno

delo, kakor smo ga imeli pred vojno in šele v letu 1926 smo ustanovili zopet enotno organizacijo, današnje NSZ. Naši uspehi so tudi po vojni veliki, kar so pokazale predvsem volitve v Delavsko zbornico, pri katerih smo dobili do 9000 glasov in kar dokazuje tudi veliko število podružnic naše organizacije.

Dvajset let dela je za nami. V teh dvajsetih letih je naša organizacija prestala veliko preizkušnjo in s svojim konstruktivnim delom pokazala, da je res prava zaščitnica in zastopnica delavskega razreda in ovrgla s tem vse klevete nasprotnikov.

V tej borbi preizkušeni na vse strani, bomo z delom nadaljevali, dokler ne bo zmaga popolna.

Rudolf Juvan.

V delu delavcev je združeno delovanje mišic z delovanjem možganov, in težko je najti med njima razliko.

T. G. Masaryk.

Prvi kongres narodno-strokovnih organizacij

Petnajstletni jubilej prvega strokovnega kongresa. — Predlog za ustanovitev »Zveze strokovnih organizacij«. — Socijalno-politični program.

Ob priliki našega kongresa, ki se vrši v okviru proslave 20-letnega obstoja NDO, se moramo spomniti prvega kongresa, ki ga je sklicala NSZ s sodelovanjem tržaške NDO in raznih drugih sorodnih organizacij. Ta kongres je bil ena največjih manifestacij narodnega delavstva in je v vsakem oziru tudi sijajno uspel.

Kongres se je vršil dne 15., 16. in 17. avgusta 1913 v dvorani Narodnega doma v Ljubljani. Pretečeni mesec je poteklo ravno petnajst let in s tem se je našemu jubileju pridružil nov 15-letni jubilej prvega strokovnega kongresa. Za kongres so se izvršile velike priprave in je bil izvoljen v ta namen pripravljalni odbor 22 članov, ki so zastopali vse slovenske dežele in najvažnejše organizacije delavstva, železničarjev, privatnih nameščencev, uradništva, učiteljstva itd.

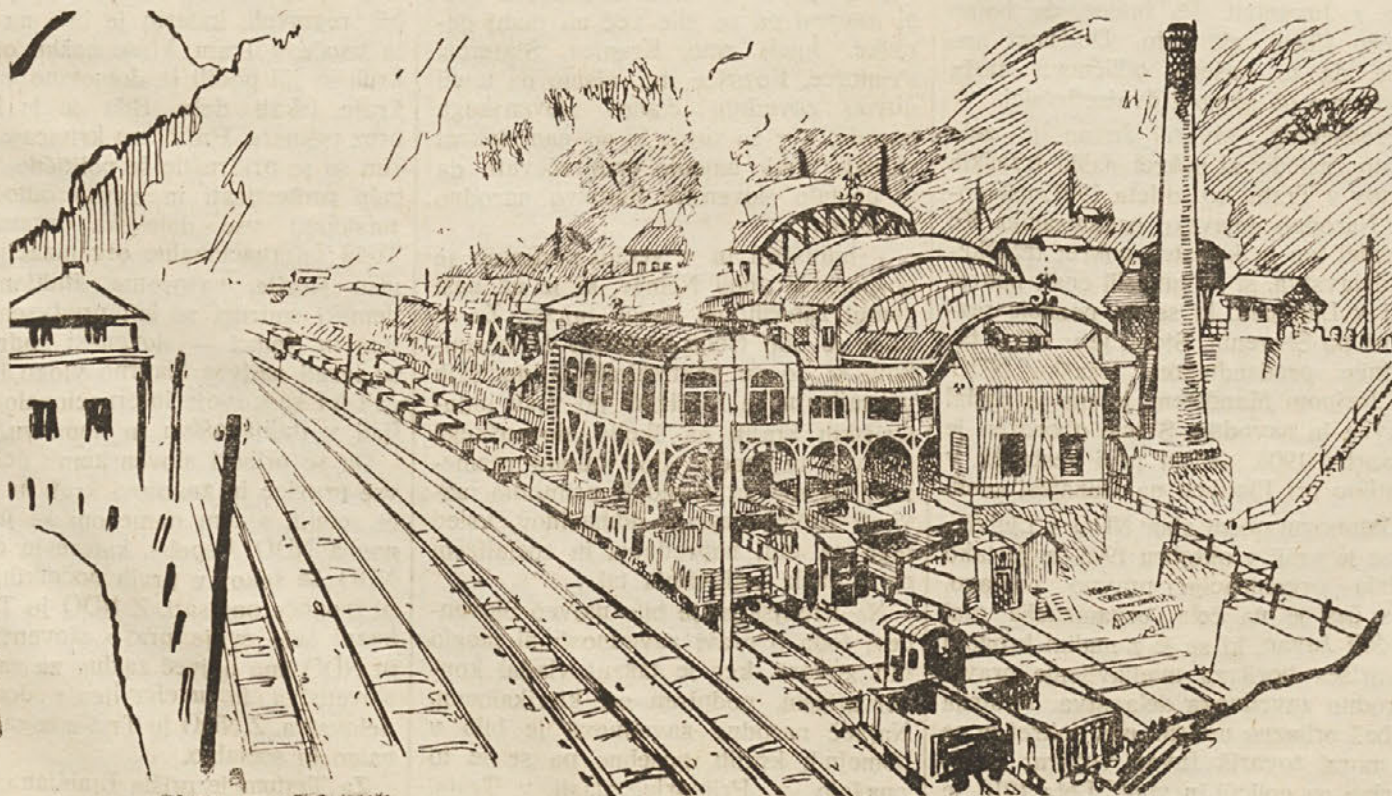
Pripravljalni odbor je izdal prvi oklic, ki je med drugim omenjal: »Name kongresa je, da položimo slovenski javnosti račun o dosedanjem svojem delovanju, da položimo temelj še tem intenzivnejšemu delovanju, da sklenemo svoje vrste v čim trdnjšo in popolnejšo organizacijo. Pomnožiti nam je število članstva, raztegniti pa moramo svoje delovanje tudi na stroke, ki še pogrešajo organizacije v našem smislu. Z utrditvijo gmočnega stališča, za zboljšanje gospodarskega življenja naših delovnih poklicev dajemo demokratskemu narodu slovenskemu novih temeljev. V stremljenju za soci-

alno pravičnost svojemu članstvu, nudimo neprecenljivih koristi svojemu narodu. Preverjeni smo, da z delom za svoj obstanek, za ojačanje gospodarskega stališča pospešujemo rast in veličino svojega naroda. Le v vseh svojih slojih krepak narod ima pravico do samosvoje bodočnosti. Prav zategadelj stojimo v službi narodovi in pa tudi zato, ker smo prepričani, da v narnarodnostnem okvirju najlažje dosežemo neposredne svoje cilje. Prezreti tudi ni dejstva, da ob politični konstelaciji, ki se v njej nahaja narod slovenski je gospodarstvo in socijalno vprašanje njega delavskih poklicev prav dostikrat združeno z vprašanjem njihove narodnosti.«

Pripravljalni odbor je določil kongresu sledeči dnevni red:

1. Položaj na Slovenskem:
 - a) Delavstva in uslužbencev vseh strok; poroča g. dr. Josip Mandič iz Trsta;
 - b) trgovina in industrija; poroča g. dr. Milko Brezigar iz Gorice;
 - c) o splošnem položaju; poroča g. dr. Vladimir Ravnihar iz Ljubljane;
 - d) ljudsko in strokovno šolstvo; poroča g. Ivan Dimnik iz Trsta;
 - e) glede ženskega vprašanja; poroča Minka Govekarjeva iz Ljubljane; soporočevalka gđ. Manica Komarova iz Ljubljane;
 - f) glede mladinske organizacije; poroča g. Dragotin Širok iz Trsta.
2. Socialno zakonodajstvo:
 - a) obrtni zakon,
 - b) bolniška blagajna,
 - c) zavarovalnice proti nezgodam,
 - č) starostno zavarovanje,
 - d) zavarovanje za brezposelnost in onemoglost; poroča g. dr. Tone Gosak iz Ptuja.
3. Zadrugištvo in samopomoč; poroča g. Miloš Stibler iz Celja.
4. Naše naloge in cilji:
 - a) v organizatoričnem smislu,
 - b) program dela; poroča g. Rudolf Juvan iz Ljubljane,
 - c) taktika in sredstva; poroča g. Kamil Černy iz Ljubljane.

Vsi referati so bili temeljiti in stvarni in take so bile tudi debate o posameznih referatih. Kongres je trajal dva dni dopoldne in popoldne. Po končani debati je bila soglasno sprejeta resolucija, obstoječa trinideset točk, izmed katerih omenjamo nekatere važnejše. Resolucija pozivlja delavce in uslužbence vseh strank, naj se trdno oklenejo svojih strokovnih organizacij. Organizacije naj posvete svojo brigo izobraževalnemu delu. Proti izkoriščevalcem interesov delavcev in nameščencev zahteva resolucija zdru-

Separacija v Trbovljah

Prijateljski sestanek v Tivoliju. Po obedu bo na vrtu in v dvorani hotela Tivolija prijateljski sestanek, na katerga naj pridejo tudi oni, ki ne bodo pri skupnem obedu. Po prijateljskem sestanku bo odhod na kolodvor.

Ogledovane velesejma in industrije. Udeleženci, ki si nameravajo ogledati velesejem, dobijo velesejsko vstopnico za 5 dinarjev pred vhodom v dvorano na Taboru ali pri obedu. Popoldne točno ob 3. uri je zbirališče pred Narodnim domom, odtod odhod na velesejem, kjer se vrši pod vodstvom določenih rediteljev ogledovanje. Vstopnice se bodo dobile tudi pri rediteljih in blagajnah na velesejmu. Najtopleje priporočamo poset velesejma, ker je letos ubilejna razstava in ne bo kmalu prilike videti kaj enakega. — Oni, ki ne bodo šli na velesejem in bi si radi ogledali mestna podjetja ali kako drugo industrijsko podjetje, se zbirajo ob 3. pred Narodnim domom, da si pod vodstvom določenih rediteljev ogledajo podjetja.

Večerni zbor. Točno ob 5. uri morajo biti vsi udeleženci na vrtu hotela Tivolij ali pred Narodnim domom. Od tu bo skupen odhod z godbo na čelu na kolodvor, ker odhajajo vlaki okrog 6. ure na vse strani in bo večina njih s temi vlaki odpotovala.

Kongresna pisarna. Na dan delegatskega zbora bo poslovala kongresna pisarna pred dvorano Okrožnega urada in na dan kongresa v levi garderobi pred dvorano na Taboru. Tam naj se zglasijo vsi udeleženci. V kongresni pisarni se dobe vse informacije.

Prenočišča. Delegati, ki pridejo v soboto v Ljubljano, naj se sigurno zglasijo takoj v kongresni pisarni, kjer dobijo nakazilo za prenočišče. Brez nakazila se ne bo dobilo prenočišča.

Znaki. Vsak udeleženec naj ima po možnosti društven znak. Kongresni znak pa mora imeti brezpogojno vsak udeleženec. Stane 1 dinar in se bo dobil na kolodvoru in v kongresni pisarni.

Reditelji. Za kongres je določil Izvrševalni odbor nekaj tovarišev, ki bodo opravljali rediteljsko službo. Imeli bodo na levem rokavu trobojni znak. Prosimo vse člane, da vpoštevajo navodila teh rediteljev in se jim pokorijo, da bo red čim lepši.

Dokler ne skrbite za delavstvo in njegovo duševno hrano, toliko časa nima nihče pravice za obtožbe. Mesto kruha dajemo delavstvu kamenje.

T. G. Masaryk.

Narodno-strokovna zveza

Zadnje opozorilo. Ponovno in zadnjikrat opozarjamo vse odbore naših podružnic, naj na delegatskem zborovanju in na kongresu skrbijo povsod za red in za kar največjo udeležbo iz svojih krajev. Udeležence same pa prosimo, naj se striktno navrnajo po objavljenih navodilih.

Juvanov večer. Člani ljubljanske podružnice NSZ priredijo svojemu voditelju in dolgoletnemu predsedniku NSZ prijateljski večer v soboto 8. septembra ob 8. zvečer v salonu restavracije Lloyd na Sv. Petra cesti. Vabimo vse člane in prijatelje na ta večer.

JESENICE.

Med našim članstvom te dni kar vre. Vse se pripravlja za pot v Ljubljano. Naš agilni odbor je izdal na članstvo poseben oklic in članstvo, ki je ta oklic razumelo, se pripravlja v kar največjem številu za udeležbo na kongresu. Dosegdaj je prijavljenih nad 120 članov. Podružnica je prosila za posebne železniške voze, da bo vožnja udobnejša. Z našimi člani odpotuje v Ljubljano tudi priljubljena godba jeseniškega Sokola, ki bo v Ljubljani povzdignila proslavo 20letnice naše organizacije. Težko pričakujemo dneva, ko se pozdravimo z našimi brati iz vseh krajev prostrane domovine in jim stisnemo desnico. Bratje, že sedaj pozdravljeni od nas kovičarjev, ki čutimo v vam in smo z vami eno. Naše člane in prijatelje pa še zadnjič pozivljamo, da se nam vsi priključijo in gredo z nami v Ljubljano. Vsa komur bo žal, če bo ostal doma. 9. septembra moramo biti kot en mož v Ljubljani. — Na tem mestu čestitamo našemu predsedniku tov. Juvan k dvajsetletnici z željo, da še mnogo let vodi našo organizacijo. Živio naš Juvan!

KRANJ.

V »Jugočeški« je nameščen kot predelavec neki B., ki ima to lepo lastnost, da ljudi, če je treba ali ne, zmerja in zahteva od njih, da bi prav vse vedeli. Ta odlični predelavec je tudi velik prigajnač, ne pomisli pa, da stori vsak za svoj prav malenkostni šilt še preveč. Pomisli naj, da imajo ženske moči samo 2.25 in moški pa 3.60 Din na uro in da za ta denar ni mogoče delati čudežev. Predelavca B. opozarjamo, naj se ne repenči, če je tudi trenutno njegov svetnik Korošec na vladi, pridejo tudi drugi časi in takrat bomo govorili mi. Gosp. ravnatelja pa prosimo, naj se nekoliko zanima za tega predelavca, ker bomo sicer primorani nastopiti v javnosti povsem drugače in z imeni. Več prizade-

lih. (Vsem tem prizadetim dajemo svoj najboljši svet: organizirajte se čimprej v NSZ, ki bo potem povzela vse potrebne korake, da se bo z vami ravnalo po človeško in da vas ne bodo razni klerikalni petelinji šikanirali.)

LITIJA.

Pred štirinajstimi dnevi smo mislili, da ne bo za našo udeležbo v Ljubljano nič. Vse je nekam spalo in nihče se ni zganil. In danes, kakšna razlika. Vse je živo in vse tekmuje, kdo bo zbral več udeležnikov za Ljubljano. Že sedaj nas je prav lepo število, ki pridemo v Ljubljano. Zadnji dan pa vemo, da se jih prijavijo še enkrat toliko. Zadnjič smo mislili, da bodo vrli Jeseničani odnesli prvenstvo, pa se bojimo, da ne bo nič. Mi ne govorimo v naprej, vemo pa, da bomo prekosili marsikoga in morda tudi Jeseničane. Vsa znamenja kažejo tako in rezultat bomo videli 9. septembra v Ljubljani. — Podružnični odbor nujno poziva še vse one, ki nameravajo v Ljubljano, naj se takoj prijavijo: Prijavi se lahko vsakdo tudi še zadnji dan na kolodvoru. Odpotujemo skupno z jutranjim vlakom, ki gre iz Litije ob 6.39. Na kolodvoru se bodo dobile tudi izkaznice in znaki. Pridite torej vsi in v kar največjem številu, da bomo tudi letos prvačili.

»HLAPCI.«

Pod takim zvonečim naslovom nas je počastila »Delavska politika«. Ker naše glasilo vsled počitnic ta mesec še ne izide, Vas vljudno prosimo, dragi tovariš urednik, za nekoliko prostora, da gospodom sodrugom okrog »Delavske politike« nekoliko odgovorimo. Napad pobesnelega dopisnika v tem delavskem listu nam kaže samo eno: po polomijadi, ki jo je sam zakrivil pri Titanu v Kamniku, kjer je vrgel v nesrečo nekaj delavskih družin, bi rad zvrnil krivdo na druge in zato besno napada levo in desno. Nas tak napad ne more zadeti, ker se zavedamo, da nismo storili prav nič takega, kar bi bilo v škodo stavkojočim. To nam dokazuje tudi to, da pisec ne navaja nobenih konkretnih slučajev, ampak napada kar sumarično in vsevprek. Ne, sodrugi, tako se pa ne gremo. Ljudje dobro vedo, kako je bilo s stavko v Kamniku in zato gremo mi prav mirno preko takih besnih napadov. — Kar se pa našega romanja tiče, Vam povemo, da imamo prav čisto vest in da smo še danes to, kar smo bili pred leti. Do danes se nismo nikomur obesili in ne obešali. Če smo svoj čas vsled pomankanja prostorov imeli lokal v Rokodelskem domu, nam še ne morete očitati klerikalizma in če je eden naših predstavnikov povabil enega vaših k

naši seji in hotel zvedeti, če bi ena vaših organizacij stopila v našo Zvezo, se še nismo ponujali socijalistom, najmanj smo pa pri demokratih, kakor sklepa dopisnik v svoji butasti glavici. Mi smo včlanjeni v Zvezi društev privatnih nameščencev, ki je nepolitična in le strogo strokovna organizacija in smo na to ponosni. Dopisniku pa je menda žal, da

nismo pri socijalistih in ga je tudi to spodbudilo k takemu junaškemu napadu. Sodrugi, kar besnite, nas tako besnenje nič ne briga in gremo preko nje-ga v svojem delu naprej. Toliko se nam je zdelo potrebno odgovoriti, da pojasnimo svojim članom napad Delavske politike. — Društvo delovodij v Ljubljani.

Zadnji adut: veleizdaja

Kmetsko - demokratska koalicija je složna in nepopustljiva. Zadnji napor beograjskih korupcionistov. — Žalostna vloga dr. Korošca.

Krvavi režimovci so pričakovali, da kmalu po smrti Stjepana Radiča razpade Kmečko-demokratska koalicija. V svoji politični kratkovidnosti si niso mogli predstavljati, da bi brez močne osebnosti Stjepana Radiča lahko ostal še naprej složen in nepopustljiv ves prečanski narod.

Dne 30. septembra se je vršila v Zagrebu zopet seja vodstva KDK. Seje se je udeležilo tudi veliko število poslancev. Potek seje je pokazal, da je KDK složna in pripravljena na najhujšo borbo in da so koalirane stranke zvezane na življenje in smrt. Posebno poslanci hrvatske seljaške stranke so povdarjali, da je ljudstvo soglasno mnenja, da mora koalicija ostati in da prav posebno ne sme biti govora o tem, da bi Svetozar Pribičević ne ostal na čelu borbe za enakopravnost Hrvatov, Slovencev in Srbov.

Beograjski hegemonisti radi nazivajo prečansko fronto za veleizdajo. S to obtožbo prihajajo zato, da bi opravičili Korošca, da zavijti nad KDK policijski pendrek in da bi se lahko poslužil zadnjega orožja — zglasne obznanje.

Ugotoviti moramo, da KDK nikdar ni nameravala postaviti fronte prečanov. V svojih vrstah je hotela le združiti vse iskrene prijatelje države, ne glede na pokrajine in stranke. Vsaj sta svoječasno Radič in Pribičević celo Davidoviču ponudila vodstvo boja proti korupcionistom in pljačkašem v dobri veri, da je Davidovič predvsem Jugosloven. Izkazalo pa se je, da so tudi davidovičevci edinole Srbijanci in da nimajo volje nastopiti proti hegemonistični beograjski klikki, ki hoče živeti le na stroške drugih.

Pribičević in Radič sta spoznala, da se ju je do sedaj v Beogradu upoštevalo v vladnih kombinacijah le takrat, kadar je hotela ena srbijska stranka ukantiti drugo. Kadar so potrebovali radikali za protitež proti demokratom pomoči, so vabili v svojo sredo ali Pribičevića ali Radiča. Vedno pa je bilo tako, da ni v nobeni vladi odločilno vplival na potek državne politike ne Pribičević in ne Radič. Vedno so nosili zvonec radikali in vse važnejše odločitve so bile izključno le odvisne od dobre ali slabe volje radikalov. Ni čuda, da sta se tega izigravanja naveličala tako Pribičević kot Radič, še prav posebno, ker sta spoznala, da vidi beograjska radikalna klikka dosledno politiko, ki ni v interesu krajev in ljudstva, katerega sta zastopala v Narodni skupščini.

Veličastna manifestacija za osemurnik

Ljubljansko delavstvo manifestira za osemurnik. — NSZ se pridruži manifestaciji. — Klerikalci so poslali na manifestacijo mesto svojega delavstva — ljubljansko policijo.

Zveza obrtnih zadrug je sklicala za ponedeljek 3. t. m. protestno zborovanje proti osemurniku in za uvedbo 10-urnega dela. Razumljivo je, da delavstvo spričo tega ni moglo in ni smelo ostati hladno in tiho, in se je zato odzvalo pozivu Strokovne komisije, ki je v zadnjem trenutku sklicala protestni shod in dveurno protestno stavko. Strokovna komisija je k tej akciji pozvala vse obstoječe strokovne organizacije in so se njenemu vabilu odzvale Narodno strokovna zveza, Zveza društev privatnih nameščencev Slovenije, Savez privatnih nameščen-

cev Jugoslavije in Zadrugne organizacije.

Ustavitev dela je bila napovedana ob 10. uri predpoldne in za ta čas je bil tudi napovedan protestni shod v Mestnem domu. Točno ob 10. uri so pričeli prihajati delavci v gruclah iz različnih tovarn. Pogled na te množice je bil veličasten. Okrog pol 11. ure so prihajali zadnji, med njimi korporativno delavstvo tovarne Saturnus iz Most.

Dvorana Mestnega doma, hodniki, stopnice, vse je bilo nabito polno in

